

över alla prästvigda kvinnor som i kamp och glädje gått före och gett mig goda förebilder.

**Kerstin Wimmer
TD, Köpenhamn**

DOI: 10.51619/stk.v9i2.24626

Dieter Mitternacht & Anders Runesson (red). *Jesus, the New Testament, Christian Origins: Perspectives, Methods, Meanings.* Grand Rapids, MI: Eerdmans. 2021. 706 s.

En bärande betoning i föreliggande bok är att förutsättningen för en god analys av den tidiga Jesusrörelsen är att denna förstås utifrån sin historiska kontext. De nytestamentliga texterna är präglade av specifika historiska omständigheter och relaterar på olika sätt till andra texter och sammanhang. Denna betoning kan med fördel även tillämpas på den anmälda boken. Därför vill jag inleda med att placera *Jesus, the New Testament, Christian Origins* i sin historiska kontext genom att dels relatera den till sin föregångare, *Jesus och de första kristna: Inledning till Nya testamentet* (2006), dels beskriva dess karaktärsdrag i ljuset av andra introduktionsböcker till Nya testamentet.

År 2006 publicerades *Jesus och de första kristna* – en lärobok med bidrag från artion skandinaviska forskare, vilken säkerligen är välkänd för de flesta som är bekanta med det aktuella ämnesfältet. *Jesus, the New Testament, Christian Origins* är en reviderad, översatt och delvis utökad version av ovannämnda bok. Majoriteten av bokens innehåll är bearbetat av respektive författare och därefter översatt till engelska av Rebecca Runesson och Noah Runesson. Utöver detta har några nyskrivna delar lagts till – såsom ”The Peculiar Case of Pauline Scholarship and Judaism” av Magnus Zetterholm och ”Non-Rabbinic Jews and Varieties of Judaism” av Karin Hedner Zetterholm – och några delar skrivits om av en ny författare – exempelvis ”Reconstructing the New Testament Texts” av Tommy Wasserman och ”Gnosticism and ‘the Gnostics’” av Ismo

Dunderberg. Dessutom har David E. Aune författat ett nytt förord.

En vanlig ordning för introduktionsböcker till Nya testamentet är att de 27 kanoniska texterna ligger till grund för strukturen, antingen baserat på den kanoniska ordningen eller kronologiskt ordnat utifrån texternas tillkomst. I *Jesus, the New Testament, Christian Origins* har redaktörerna valt en annan väg, nämligen att ge den historiska kontexten stort utrymme och att presentera texterna i ljuset av denna. Boken är strukturerad i sex kapitel, där det första introducerar bokens angreppssätt och de nästkommande fyra belyser olika aspekter av den tidiga Jesusrörelsen och dess kontext utifrån ett historiskt perspektiv. Det avslutande kapitlet presenterar sedan exempel på tolkningar av specifika texter utifrån ett visst metodologiskt angreppssätt.

Det första kapitlet introducerar alltså primärt bokens innehåll och angreppssätt, men här finns även en översikt av Nya testamentets forskningshistoria, en fördjupning kring Paulus och judendomen samt metodologiska reflektioner kring det historiska studiet. Detta följs upp av kapitel 2, där det historiska sammanhanget för den tidiga Jesusrörelsen skissas. Det handlar dels om en diakron redogörelse för den judiska historien från början av den persiska till slutet av den romerska perioden (ca 587 f.v.t.–135 v.t.), dels om tre synkrona beskrivningar. Dessa fokuserar i tur och ordning på de grekisk-romerska religionerna och filosofierna, tro och praktik inom andra templets judendom samt synen på män, kvinnor och makt.

Kapitel 3 ägnas åt frågan om forskningen kring den historiske Jesus, bland annat med en presentation av de relevanta källorna, den tillgängliga bakgrunden kring Jesu liv och huvuddragen i hans förkunnelse. Därtill förs en diskussion om vilken Jesus som egentligen kan beskrivas inom ramen för den historiskt inriktade forskningen. Den ståndpunkt som skrivs fram är att ”den historiske Jesus” – alltså den Jesus som forskaren kan beskriva – är i fokus och att denna bör skiljas från till

exempel ”den verkliga Jesus” som är oåtkomlig för forskaren.

I bokens fjärde kapitel flyttas fokus till de nytestamentliga texterna. Efter en inledande del kring texternas tillkomst, tradering och kanonisering behandlas de 27 texterna utifrån tre kategorier: evangelierna och Apostlagärningarna, de paulinska breven samt de katolska breven, Hebreerbrevet och Uppenbarelseboken. Genomgående för de tre delarna är att varje text behandlas med både historiskt och innehållsligt fokus. I jämförelse med andra introduktionsböcker är presentationen av respektive text relativt kortfattad.

Kapitel 5 tar sedan upp några strömningar som exemplifierar den mångfald som tar form bland de Jesustroende grupperna. Här behandlas brytningen mellan judendom och kristendom, Paulus och hans efterföljare, de johanneiska Jesustroende, icke-rabbinska judar och olika varianter av judendom samt gnosticism. Till sist följer en diskussion utifrån kategorierna enhet och mångfald. I det avslutande sjätte kapitlet finns sedan ett antal exempel på läsningar av specifika nytestamentliga texter med en viss betoning på läsarorienterade tolkningar. Dessa fungerar väl som exempel på den exegetik som förespråkas i boken som helhet.

Jesus, the New Testament, Christian Origins är i många avseenden ett föredömligt verk. Bokens betoning på de historiska sammanhangen ger läsaren en god vägledning till att förstå den tidiga rörelsen av Jesustroende. Texterna är lättillgängliga och kompletteras med belysande bilder, tabeller och hänvisningar till vidare läsning. Vidare är boken omfattande, har en innovativ struktur och är tydligt präglad av den expertis som de totalt 22 författarna besitter. I bokens omfattning och innovativa upplägg ligger samtidigt även några av dess utmaningar. Låt mig ta två exempel. För det första kan det finnas en viss oklarhet kring var jag som läsare kan hitta den information jag söker. Om jag till exempel slår upp boken med syfte att fördjupa mig i Paulus och hans brev inser jag att det dels finns en allmän översikt av paulinsk

forskning (s. 19–21), dels en (till viss del överlappande) fördjupning om Paulus och judendomen (s. 23–31), dels en introduktion till de paulinska breven (inklusive Paulus liv och verksamhet, s. 280–289), dels en längre fördjupande del om Paulus och hans efterföljare (s. 399–437).

Den andra utmaningen gäller hur boken bäst ska komma till användning. Dess 700 sidor är, med reservation för att jag här primärt resonerar utifrån en svensk kontext, förmodligen för omfattande för en introduktionskurs till Nya testamentet. Det är givetvis inte svenska studenter som är bokens huvudsakliga målgrupp, men frågan är intressant att lyfta utifrån att den svenska föregångaren har fyllt denna funktion. En reviderad version innebär ju i regel en reviderad litteraturlista. Oavsett om *Jesus, the New Testament, Christian Origins* kommer att ersätta eller fungera sida vid sida med sin föregångare inom detta område kan vi slutligen konstatera att boken, med sin betoning på utförlig historiskt inriktad tolkning, är ett mycket välkommet bidrag till den engelskspråkiga exegetiken.

Ludvig Nyman
Doktorand, Lund

DOI: 10.51619/stk.v9i2.24627

Jennifer Nyström. *Reading Romans, Constructing Paul(s): A Conversation between Messianic Jews in Jerusalem and Paul within Judaism Scholars*. Lund: Lund University. 2021. 357 s.

Reading Romans, Constructing Paul(s) är Jennifer Nyströms doktorsavhandling i Nya testamentets exegetik som hon lade fram och framgångsrikt försvarade i september 2021 vid Lunds universitet. Nyström tar avstamp i det nyare perspektivet ”Paul within Judaism” (i boken och här förkortat PWJ) och undersöker hur messianska judar i Israel tolkar Romarbrevet 11 som bland annat handlar om Guds plan för folket Israel och utgör en central text för dessa. Avsikten